

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Första Kammaren. N:o 31.

Tisdagen den 16 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet *Tingsten* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt musiksergeanten V. H. Kindstrand; samt

2:o) angående upplåtelse till landtförsvaret af förra landshöfdingebostället Rydhof n:o 1 i Jönköpings län.

Justerades protokollet för den 9 i denna månad.

Anmäldes och bordlades sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:ts angående upphörande af kronans rätt till storverksträd och ekar å häradsallmänningar.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets den 13 innevarande månad bordlagda memorial n:o 67, i anledning af Kungl. Maj:ts remiss med öfverlämnande af uppgift å förändringar år 1906 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 13 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 78, äfvensom bevillningsutskottets samma dag bordlagda memorial n:o 15.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 13 i denna månad bordlagda memorial, n:o 16, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa delar af bevillningsutskottets betänkande n:o 13, i anledning af dels Kungl. Maj:ts propositioner, n:is 47 och 48, med förslag till ny förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst äfvensom till ny förordning om inkomstskatt, dels ock med föranledande af propositionen, n:o 47, väckta motioner.

Punkterna 1—3.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 13 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 38.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflämnade kungl. propositionerna.

På framställning af herr talmannen beslöts, att sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4 skulle sättas främst bland utskottsbetänkandena på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kamraren åtskildes kl. 2,49 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 17 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående uppförande af en vaktmästarbostad vid Kalmar slott.

Justerades protokollet för den 10 i denna månad.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 68, punkten 2, förslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att Riksdagen, med afslag å herr *Wavrinskys* omförmälda motion n:o 56, må dels godkänna följande förslag till stater för arméns truppförband under år 1908, nämligen:

1) för *infanteriet* de vid utskottets utlåtande fogade bilagorna n:is 4—31 å tillhopa 9,144,766 kronor 70 öre;

2) för *kavalleriet* de vid samma utlåtande fogade bilagorna n:is 32—39, slutande jämte förut fastställd stat för öfverstelöjtnanter och majorer vid de sex fördelningskavalleriregementena å tillhopa 2,741,953 kronor 50 öre;

3) för *artilleriet* med tygstater bilagorna n:is 40—48 vid nämnda utlåtande samt bilagan n:o 49 vid statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 12 januari 1907 å tillhopa 3,291,199 kronor;

4) för *fortifikationen* bilagorna vid berörda utlåtande n:o 49 samt vid nyssnämnda statsrådsprotokoll n:is 51—53 å tillhopa 892,765 kronor 50 öre; samt

5) för *trängen* bilagorna vid samma utlåtande n:is 50—54 samt vid berörda statsrådsprotokoll n:o 59 å tillhopa 784,735 kronor 50 öre,

dels ock till följd häraf höja anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 16,077,387 kronor, med i jämnadt krontal 1,177,895 kronor till 17,255,282 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, godkänt ofvan omförmälda förslag till stater för de olika truppförbanden med de ändringar däri, att, i anledning af herr Wavrinskys förenämnda motion n:o 56, anslagen bestämts: för infanteriet till 9,238,754 kronor 20 öre, för kavalleriet till 2,747,976 kronor, för artilleriet till 3,313,646 kronor 50 öre, för fortifikationen till 898,605 kronor 50 öre, samt för trängen till 794,043 kronor, i följd hvaraf anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 16,077,387 kronor, höjts med 1,315,500 kronor till 17,392,887 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 87.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollstrag, n:o 255, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 60 ja och 150 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 108 ja och 237 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevilningsutskottet i dess memorial n:o 16, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Andra Kammaren vill, att 4 § i bevilningsförordningen skall erhålla följande lydelse:

Fastighetsbevilning erlægges *icke* af

a) staten;

b) akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhärtighetsinrättningar: för dem tillhöriga allmänna platser, tomter och byggnader;

kommuner och andra menigheter: för dem tillhöriga, inom deras eget område belägna allmänna platser, tomter och byggnader; regementen och officerskårer: för deras vid mötesplatser till begagnande under mötena uppförda byggnader;

nykterhetsföreningar: för dem tillhöriga byggnader, afsedda för deras verksamhet; samt

enskilda personer eller samfund: för dem tillhöriga kyrkor och bönehus;

allt dock endast, såframt nu omförmälda allmänna platser, tomter, byggnader, kyrkor och bönehus icke nästföregående år lämnat ägaren någon inkomst; börande i motsatt fall fastighetsbevilning utgöras för så stor del af fastighetens taxeringsvärde, som enligt den i instruktionen för taxeringsmyndigheterna bestämda grund motsvarar inkomstbeloppet;

c) — — — — —

— — — — — försörjning,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej. har Riksdagen i likhet med Första Kammaren beslutit, att 4 § i bevilningsförordningen skall erhålla följande lydelse:

Fastighetsbevilning erlägges *icke* af

a) staten;

b) akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhärtighetsinrättningar: för dem tillhöriga allmänna platser, tomter och byggnader;

kommuner och andra menigheter: för dem tillhöriga, inom deras eget område belägna allmänna platser, tomter och byggnader;

regementen och officerskårer: för deras vid mötesplatser till begagnande under mötena uppförda byggnader; samt

enskilda personer eller samfund: för dem tillhöriga kyrkor och bönehus;

allt dock endast, såframt nu omförmälda allmänna platser, tomter, byggnader, kyrkor och bönehus icke nästföregående år lämnat ägaren någon inkomst; börande i motsatt fall fastighetsbevilning utgöras för så stor del af fastighetens taxeringsvärde, som enligt den i instruktionen för taxeringsmyndigheterna bestämda grund motsvarar inkomstbeloppet;

c) — — — — —

— — — — — försörjning.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 85.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 256, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 130 ja och 84 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 180 ja och 169 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 16, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Andra Kammaren vill, att 11 § 2 mom. i bevillningsförordningen skall erhålla följande lydelse:

2 mom. Från utgörande af inkomstbevilning *frikallas*:

a) staten;

b) kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser: för all annan inkomst än den i 8 § 2 mom. b) nämnda;

landsting, hushållningssällskap, städer och andra menigheter: för sådan inkomst, som icke härflutit af rörelse eller yrke;

allmänna hypoteksbanken, allmänna hypotekskassan för Sveriges städer och hypoteksföreningar;

järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare; samt

sparbanker, som afses i lagen af den 29 juli 1892, äfvensom sådana ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, som afse att bereda vinst endast åt insättare;

c) medlem af konungaätten: för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

d) olönad svensk konsul: för annan inkomst än den, han härfån åtnjutit;

e) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:

om de icke äro svenska medborgare: för all annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse;

om de äro svenska medborgare: för den inkomst, de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande makten;

f) utländing som här vistats för att idka studier; samt

g) lappallmogen: för inkomst af renskötsel.

röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Första Kammaren beslutit, att 11 § 2 mom. i bevillningsförordningen skall erhålla följande lydelse:

2 mom. Från utgörande af inkomstbevillning *frikallas*:

a) staten;

b) kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser: för all annan inkomst än den i 8 § 2 mom. b) nämnda;

landsting, hushållningssällskap, städer och andra menigheter: för sådan inkomst, som icke härflutit af rörelse eller yrke;

allmänna hypoteksbanken, allmänna hypotekskassan för Sveriges städer och hypoteksföreningar;

järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare; samt

sparbanker, som afses i lagen af den 29 juli 1892, äfvensom sådana ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, som afse att bereda vinst endast åt insättare;

c) medlem af konungaätten: för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

d) *diplomatiska och konsulära tjänstemän: för en tredjedel af det i dessa tjänstemäns löneförmåner ingående ortstillägg;*

e) olönad svensk konsul: för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit;

f) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:

om de icke äro svenska medborgare: för all annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse;

om de äro svenska medborgare: för den inkomst, de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande makten;

g) utlänning, som här vistas för att idka studier; samt

h) lappallmogen: för inkomst af rensköttsel.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 44;

Nej — 90.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 257, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 186 ja och 26 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 230 ja och 116 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 16, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att 12 § i bevillningsförordningen skall med afseende å beskattningsort för inkomst af järnvägsdrift erhålla följande lydelse:

Skattskyldig taxeras för inkomst af kapital och arbete:

den, som idkar järnvägsdrift: för inkomst däraf: *där kontor och stationer varit belägna;*

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra Kammaren beslutit, att stadgandet om beskattningsort för inkomst af järnvägsdrift i 12 § bevillningsförordningen skall erhålla följande lydelse:

Skattskyldig taxeras för inkomst af kapital och arbete:

den, som idkar järnvägsdrift: för inkomst däraf: *där bolaget haft hufvudkontor och stationer.*

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda;

Ja -- 56;

Nej — 81.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 258, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omrös

ningen därstädes utfallit med 68 ja och 142 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 124 ja och 223 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 16, punkten 5, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att 12 § i bevillningsförordningen skall i denna del erhålla följande lydelse:

Skattskyldig taxeras för inkomst af kapital och arbete:

den, som idkar kanaldrift: för inkomst däraf: *där kontor funnits* samt å hvarje ort, som af kanalanläggningen berörts;

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra Kammaren, beslutit, att stadgandet om beskattningsort för inkomst af kanaldrift i 12 § bevillningsförordningen skall erhålla följande lydelse:

Skattskyldig taxeras för inkomst af kapital och arbete:

den, som idkar kanaldrift: för inkomst däraf: *vid hufvudkontoret* samt å hvarje ort, som af kanalanläggningen berörts.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 45;

Nej — 88.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerat och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollstrag, n:o 259, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 46 ja och 159 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 91 ja och 247 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 16, punkten 7, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Andra Kammaren vill, att 15 § 2 mom. inkomstskatteförordningen skall erhålla följande lydelse:

2 mom. Från utgörande af skatt för inkomst af kapital och arbete frikallas, i den mån här nedan sägs:

a) medlem af konungaätten:

för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

b) olönad svensk konsul:

för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit;

c) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:

om de icke äro svenska medborgare:

för annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige upp-
buren allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad
rörelse; dock att personer tillhörande olönade konsulat icke äro fri-
kallade från utgörande af inkomstskatt för utdelning, som i 3 § c)
omförmäles;

om de äro svenska medborgare:

för den inkomst de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande
makten;

d) utlänning, som här vistas för att idka studier:

för annan inkomst, än som i 3 § c) omförmäles; samt

e) lappallmogen:

för inkomst af renskötsel.

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Första Kammaren be-
slutit, att 15 § 2 mom. inkomstskatteförordningen skall erhålla följande lydelse:

2 mom. Från utgörande af skatt för inkomst af kapital och arbete frikallas, i den mån här nedan sägs:

a) medlem af konungaätten:

för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

b) *diplomatiska och konsuläre tjänstemän: för en tredjedel af det i dessa tjänstemäns löneförmåner ingående ortstillägg;*

- c) olönad svensk konsul:
för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit,
- d) främmande maktens härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:
om de icke äro svenska medborgare:
för annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige upp-
buren allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad
rörelse: dock att personer tillhörande olönade konsulat icke äro fri-
kallade från utgörande af inkomstskatt för utdelning, som i 3 § c)
omförmäles;
om de äro svenska medborgare:
för den inkomst, de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande
makten;
- e) utlänning, som här vistas för att idka studier:
för annan inkomst, än som i 3 § c) omförmäles; samt
- f) lappallmogen:
för inkomst af renskötsel.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit så-
lunda:

Ja — 60;

Nej — 67.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad
och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokolls-
utdrag, n:o 260, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröst-
ningen därstädes utfallit med 184 ja och 31 nej samt att båda
kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 244 ja och 98
nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverens-
stämmelse med ja-propositionen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran
sammansatta stats- och lagutskottets nästlidne dag bordlagda ut-
låtande n:o 4.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 10 och 12 innevarande april
bordlagda utlåtande n:o 69, i anledning af väckt motion om skrifvelse
till Konungen med begäran om framläggande af förslag rörande
försäkring af värnpliktige under deras öfningar i fredstid.
Angående försäkring af värnpliktige under öfningar i fredstid.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 6, till stats-
utskottets behandling öfverlämnad, hade herr *W. Everlöf* hemställt,
att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes
Kungl. Maj:t låta verkställa utredning angående lämpligaste sättet

Angående försäkring af värnpliktige under öfnin- gar i fredstid. att genom statens försorg, i likhet med hvad 1901 års lag om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete stadgade, försäkra de värnpliktige under fredstid från och med samlingsdagen till och med den dag, de hemförlofvades, samt låta utarbete och för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kunde gifva anledning.

(Forts.)

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att herr Ewerlöfs förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr Ewerlöf: För ett par år sedan besökte jag en olycksfallsförsäkringsagent, och då omtalade han för mig, att de värnpliktige i allt större utsträckning börja försäkra sig, när de skola gå till vapenöfningsplatserna. Då kom jag att tänka på, att det var egendomligt, att staten, som själf drifver olycksfallsförsäkringsrörelse och som alägger arbetsgifvare att försäkra sina arbetare, icke själf ordnat saken på ett praktiskt sätt för de värnpliktige. Då jag sedan kom upp till Stockholm, vände jag mig till den ämbetsman, som jag ansåg vara den, som hade bäst reda på saken. Och han omtalade, hur proceduren var för de värnpliktiges skadeersättning, och han tillade: »Vi börja allt mer och mer begära utlåtanden från riksförsäkringsanstalten i dylika frågor. Vi skola fortgå på den vägen, och det skall nog bli bra.» Under sådana omständigheter var jag naturligtvis fullkomligt nöjd. Nu har det gått två år sedan dess, och det synes, att döma efter de uttalanden, som skett i frågan, nu för tiden tillgå på samma sätt som förut, nämligen så att det går mycket långsamt och att skadorna taxeras olika, allt efter som det är olika myndigheter, som behandla dem.

Jag tycker, att statsutskottet bort tillstyrka min motion, då missnöjet bland de värnpliktige och deras föräldrar synes vara i stigande. Åtminstone får man väl anse detta, då Sveriges sjuk-kasseföreningar på sin kongress här i Stockholm beslutit ingå till Kungl. Maj:t med en petition, gående ut på, att de värnpliktige skulle få litet större skadeersättning och att skadeersättningen skulle utgå på ett mera effektivt sätt. Efter hvad som upplysts, har petitionen i dagarna blifvit inlämnad till regeringen, och då bakom denna petition står nära $\frac{1}{2}$ million människor, så får man väl anse, att den leder till någon åtgärd. Min motion äsyftar endast, att det i lag skall bestämmas, hvad de värnpliktige äro berättigade att få och på hvilket sätt de skola erhålla skadeersättning, så att det sker snabbt. Det är icke lämpligt, att samma skada taxeras olika af olika myndigheter. Det är icke lämpligt, att en rekonvalescent, som behöfver sjukhjälp samma dag, han lämnar mötesplatsen, får vänta flera år, innan han utfår densamma. Det är icke lämpligt, att 6—8 myndigheter skola skrifuväxla om en sådan sak som att afgöra, om en person skall hafva 50 kronor eller något dylikt i ersättning. Den proceduren bör kunna ske enklare och med mindre omgång.

Nu har statsutskottet afstyrkt min motion. Jag föreställer mig, att detta skett på grund af formella skäl, sannolikt därför, att det fäst sig vid mitt uttryck »olycksfallsförsäkring». Men då staten drifver denna rörelse och, hvad de värnpliktige beträffar, åtagit sig att ersätta de skador, de kunna lida, så är det ju en formsak, i hvilken form ersättningsmedlen skola gå ut. Jag har tänkt mig, att ersättningen skulle gå ut på det enkla sätt, att hvarje regementschef vid mötets slut eller hvarje befälhafvare för en större styrka skulle äga rätt att vända sig till riksförsäkringsanstalten och därifrån erhålla uppgift på storleken af de belopp, som under för handen varande förhållanden borde till de värnpliktige utgå, och vidare äga rätt att betala ut den sjukhjälp, som kunde behövas, och gifva upplysning om, hvilka lifräntor som de kunde förväntas få. Detta senare kan icke gå så fort för sig, men hufvudsaken är, att sjukhjälp kommer genast och att lifräntan kan köpas i en lifränteanstalt. Den proceduren är enkel.

Angående försäkring af värnpliktige under öfnings i fredstid.

(Forts.)

Min motion är afstyrkt, men jag är mycket nöjd med, att statsutskottet har, så att säga, sanktionerat den åtgärden, att de värnpliktige skulle blifva behandlade såsom alla andra olycksfallsförsäkrade. Och jag hoppas, att regeringen, som följer med förhandlingarna, icke skall underlåta att komma fram med de förslag, som kunna vara lämpliga och praktiska.

Då Andra Kammaren behandlat denna fråga och fattat ett beslut, så tycker jag, att det vore lämpligt, att Första Kammaren förenade sig med Andra Kammaren och besluter — såsom framgår af ett hit ankommet protokollsutdrag, att Andra Kammaren gjort — »att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida icke mera fullständiga och betryggande bestämmelser än de nu gällande må kunna meddelas angående ersättning till värnpliktige, som genom skada under vapenöfning lidit minskning i sin arbetsförmåga, eller, i händelse skadan föranledt dödsfall, till deras anhöriga, samt låta utarbeta och för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.»

Friherre Palmstierna: Jag skall be att först och främst få försvara statsutskottets utlåtande och sedan komma till det yrkande, som motionären gjort, och taga det i skärskådande.

Hvad statsutskottet beträffar, så har det endast haft att göra med motionen, och hvad motionen angår, så har däri begärts, att Kungl. Maj:t skulle låta försäkra de värnpliktige under fredstid, och motionären talar om, att premierna därför icke skulle behöva bli fullt så stora som på andra håll. Detta har statsutskottet alldeles icke på något sätt kunnat vara med om.

Om man först tänker sig, att försäkringen endast skulle omfatta de värnpliktige, som öfvas i rekrytskolan, så uppgår deras antal till omkring 25,000, och under repetitionsöfningarna utgöra de

Angående försäkring af värnpliktige under öfnin-
gar i fredstid.

(Forts.)

värnpliktige 50—60,000 man. Det talas om, att det nuvarande tillvägagångssättet är förenadt med så mycken omgång och så mycket skriferi, men jag undrar, om det icke skulle medföra större omgång och mera skriferi, om alla de värnpliktige skulle försäkras, äfven om det kunde ske kollektivt för hvarje regemente. Särskildt vill jag framhålla, att premierna, som skulle betalas för dessa 25,000 resp. 50 å 60,000 värnpliktige, skulle bli ganska betydliga och icke alls borde vara nödvändiga.

Motionären har nu framkommit med sin motion af välvilja för de värnpliktige, då han, som han sade, för några år sedan funnit, att det icke vore bra ordnad för dem. Men jag tror, att motionären icke haft tillfälle att sätta sig in i, hur det nu tillgår vid bestämmande af skadeersättning åt de värnpliktige, hvarför också utskottet uti sitt utlåtande på sidan 4 sagt, hur det tillgår.

Vid skada af öfvergående beskaffenhet tillerkännes den skadade antingen sjukhjälp med 1 krona om dagen under den tid, han icke vårdats på allmän bekostnad, eller ock ersättning med ett visst belopp i ett för allt. Då den skadades arbetsförmåga blifvit nedsatt med 10 % eller därutöfver, kommer regementschefen in med en skrivelse jämte läkarebetyg och förhørsprotokoll till arméförvaltningen. Arméförvaltningen hänskjuter frågan till riksförsäkringsanstalten, som i enlighet med grunderna i 1901 års olycksfallsförsäkringslag uppger det belopp, som den skadade värnpliktige skall hafva, hvarpå arméförvaltningen hos Kungl. Maj:t föreslår och Kungl. Maj:t fastställer detta belopp. Att det icke är så små belopp, som utgått, synes af Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, där det omnämnes, att en person fått 1,000 kronor i ett för allt, andra åter årliga pensioner å 210 kronor, 180, 150 och 300 kronor. Sålunda är ersättningen icke så liten. Nu har visserligen Andra Kammarens tillfälliga utskott ifrågasatt, att de värnpliktiges ersättning skulle vara ännu högre, men därtill vet jag icke, att något skäl förefinnes.

Är det åter så, att skadan icke uppgår till 10 % af arbetsförmågan, så utgår ersättningen i ett för allt. Enligt uppgift från marinförvaltningen förfares på samma sätt i fråga om bestämmandet af ersättningen åt under tjänstgöring skadade värnpliktige, tilhörande flottan. Sålunda få redan nu de värnpliktige ersättning enligt de regler, som äro stadgade i 1901 års olycksfallsförsäkringslag, och statsutskottet har ansett, att denna förmån bör tillkomma såväl manskapet som de värnpliktige.

Man behöfver icke skrifva till Kungl. Maj:t i denna sak, ty det är icke nödvändigt att skrifva, när det redan tillgår på detta sätt. I allmänhet har statsutskottet ansett, att man icke skall skrifva till Konungen annat än när det behöfs.

Nu har motionären, i stället för att yrka bifall till sin motion, hemställt, att Första Kammaren skulle bifalla hvad Andra Kam-maren för sin del beslutit, nämligen att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en

utredning, — utredningen är ju redan gjord kan man säga, eftersom man vet, att det tillgår på det sätt, som här omförmäls — huruvida icke mera fullständiga och betryggande bestämmelser än de nu gällande må kunna meddelas angående ersättning till de värnpliktige.

Angående försäkring af värnpliktige under öfningar i fredstid.

(Forts.)

Kungl. Maj:t skulle alltså föreslå Riksdagen, huru det skulle gå till. Hvad de »mera fullständiga» bestämmelserna beträffar, så kunna de ernås helt enkelt genom att skrifva af hvad som står i olycksfallsförsäkringslagen. I fråga om de »mera betryggande» kan man ju visserligen säga, att den värnpliktiges rätt till skadeersättning icke är absolut säker, men har den värnpliktige en 10 å 12 prejudikat om året att stödja sig på, så är han väl, praktiskt taget, ganska säker på att erhålla dylik ersättning.

Sedan är det en annan fråga, man bör taga i betraktande. Skall man upphörligen skrifva till Kungl. Maj:t och bedja, att Kungl. Maj:t skall komma med förslag till Riksdagen, och är det nödvändigt, att Riksdagen sedan skall vara med om att bestämma hvarenda småsak? Nej, allt detta har gjort, att man ansett inom utskottet, att det icke behöfdes någon skrifvelse.

Motionären sade, att det kan hända, att skadorna taxeras olika, — och af den anledningen föreslår han, att det skall vara riks-försäkringsanstalten, som på grund af läkarebetyg taxerar skadan, men det är redan nu riks-försäkringsanstalten, som uppger beloppens storlek.

För min del kan jag fortfarande icke inse, att det behöfves någon skrifvelse till Kungl. Maj:t, då saken redan är ordnad, hvarför jag, herr talman, hemställer om bifall till utskottets förslag.

Friherre Gripenstedt: Den tanke, som ligger till grund för motionen, kan jag för min del icke annat än biträda, men jag har haft åtskilliga anmärkningar att göra mot själfva motionen, hvarför jag också inom utskottet — oaktadt mina sympatier för saken — anslöt mig till utskottets hemställan, såsom frågan förelåg vid behandlingen inom utskottet.

Nu ligger emellertid ärendet något annorlunda. De anmärkningar jag har emot motionen hafva visserligen redan framställts af friherre Palmstierna, men jag skall i alla fall taga upp dem. Motionären har på sitt sätt jämställt värnpliktens fullgörande med vanligt arbete. För min del kan jag icke gå in på, att värnpliktens fullgörande likställas med dagsverke eller arbete per timme, liksom ej heller att staten betraktas såsom arbetsgifvare, när staten utkräver värnplikten. Jag kan därför ej anse den af motionären dragna jämförelsen vara lämplig. Icke heller tror jag att en försäkring, med alla dithörande kostnader, skrifverier och omgångar, vore på sin plats. Däremot anser jag det vara fullkomligt riktigt, att de, som fullgöra sin skyldighet, när det gäller fäderneslandets försvar eller öfningar därtill, erhålla ersättning, om de därunder

*Angående försäkring af värnpliktige under öfnin-
gar i fredstid.* skadas, så att deras arbetsförmåga minskas. I det hänseendet är jag fullkomligt ense med motionären.

(Forts.) Nu finnes det redan i 1901 års värnpliktslag § 35 mom. 3. en bestämmelse, som föreskrifver, att sådan ersättning skall lämnas. Jag medger dock, att denna bestämmelse borde vara litet utförligare, eller med andra ord att föreskrifterna härom icke äro så fullständiga, som önskligt vore. Mot den form, hvarunder motionären i sitt under debatten framställda yrkande hemställer om bifall till sitt förslag, har jag således egentligen ingenting att erinra.

Hvad jag däremot skulle vilja säga är, att det förvånar mig, att ingen tänkt på stammanskapet, den fast anställda personalen. Jag anser verkligen, att den är lika väl som de värnpliktige förtjänt af att i händelse af olycksfall komma i åtnjutande af ersättning. Nu är visserligen förhållandet så, att stammanskapet kan erhålla någon liten godtgörelse från Vadstena krigsmanshuskassa, men den godtgörelsen är synnerligen liten. Jag anser att stammanskapet i afseende å ådragen skada bör fullkomligt jämföras med de värnpliktige; och det förvånar mig att en gammal militär såsom öfverste Ewerlöf förbisett den saken.

Nu har, fränsedt den anmärkningen, det tillfälliga utskott, som i Andra Kammaren haft till behandling en likalydande motion, stufvat om densamma till det bättre, om jag så må uttrycka mig. Jag kan visserligen icke helt underskrifva hvad som står i motiveringen i det af nämnda utskott afgifna utlåtande, men det gör ingenting, ty det är endast klämman i utskottsutlåtandet som Andra Kammaren tagit vid behandlingen af statsutskottets nu här föreliggande förslag, och det är just denna kläm som motionären nyss förordat. Jag får då säga, att jag för min del icke har någonting emot att detta beslut antages äfven af Första Kammaren. Jag skulle tvärtom vilja tillstyrka detsamma. Onödiga riksdagsskrifvelser bör man visserligen akta sig för, men då saken är så behjärtansvärd som den verkligen är, finner jag icke skäl att afslå hemställan om aflåtande af en skrifvelse, i öfverensstämmelse med det yrkande, som nu framställts af motionären, utan jag skulle för min del be att få tillstyrka detta yrkande — dock under uttalande af den förhoppning, att när Kungl. Maj:t tager saken om hand, Kungl. Maj:t äfven behjärtar frågan om stammanskapets likställande med de värnpliktige i det afseende, hvarom här är fråga.

Alltså hemställer jag, herr grefve och talman, om bifall till det af herr Ewerlöf under öfverläggningen gjorda yrkande.

Herr Sjöcrona: Herr talman, mina herrar! Statsutskottets förevarande utlåtande gifver vid handen, att värnpliktig, som blifvit skadad under vapenöfning, numera erhåller ersättning, pension eller understöd, efter alldeles samma grunder, som enligt gällande lag äro stadgade om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete. Jag kan således gifva statsutskottet rätt däri, att måhända ytterligare

bestämmelser icke kunna vara så synnerligen af behovet på kallade.

Det kan dock ligga vikt därpå, att värnpliktigs rätt i detta afseende blir mera fast och bestämd, så att det blir genom lag eller genom ett af Konung och Riksdag fattadt sammanstående beslut fastslaget, att ersättning skall utgå efter dessa grunder.

Därför kan jag för min del vara med om det beslut, som blifvit fattadt i Andra Kammaren. Jag vill emellertid därvid göra en liten erinran. Jag anser det nämligen alldeles olämpligt — något som också friherre Palmstierna framhållit — att staten skulle för vinnande af det åsyftade ändamålet försäkra de värnpliktiga i riksförsäkringsanstalten, med all därmed förenad omgång, besvär och skrifveri. Staten försäkrar icke i några andra fall. Herrarna hafva sig nog samt bekant, att alla statens byggnader icke äro försäkrade. Statens järnvägars personal är tillförsäkrad ersättning för skada till följd af olycksfall, men ersättningen utgår af trafikmedel efter bestämda grunder. Nu innehåller icke det af Andra Kammaren fattade beslutet några bestämda antydningar i detta hänseende, utan talar blott om mera fullständiga och betryggande bestämmelser, än de nu gällande. Jag vill blott därför hafva till protokollet uttalat, att om jag ansluter mig till det af Andra Kammaren fattade beslutet, så är det under den uttryckliga förutsättningen, att saken icke ordnas på det sätt, att staten begär försäkring i riksförsäkringsanstalten för de värnpliktiga.

Hvad befräffar friherre Gripenstedts yttrande, att äfven stammanskapet i förevarande hänseende borde likställas med de värnpliktiga, kan jag instämma däri. Om det afgår en skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande de värnpliktiga, kommer Kungl. Maj:t måhända att taga äfven den saken under öfvervägande i sammanhang med den andra.

Jag vill således gifva min röst för bifall till det af friherre Gripenstedt och herr Ewerlöf framställda yrkande.

Herr Ewerlöf: Herr grefve och talman! Jag ber endast att få yttra ett par ord i anledning af friherre Gripenstedts anmärkning, då han uttalade sin förvåning öfver att — som jag tror orden föllo — en så gammal militär som jag kunnat i den här omhandlade frågan glömma stammanskapet. Jag ber att härpå få svara, att jag visst icke förbisett stammanskapet, utan att jag liffligt önskar att äfven det måtte komma i åinjutande af samma förmån, som jag påyrkat för de värnpliktigas räkning. Orsaken till att jag likväl icke nu medtog stammanskapet var helt enkelt den, att jag ansåg det vara lämpligast för sakens framgång att taga en fråga i sänder. Det gällde enligt mitt förmenande att söka drifva igenom det af mig nu framlagda förslaget först. Sedan detta väl skett, och hvarför det ju tycks finnas goda utsikter, är det att hoppas, att regeringen på eget initiativ

Angående försäkring af värnpliktige under öfningar i fredstid.

tar upp den andra frågan och söker lösa den i öfverensstämmelse med den första, så att vi i detta hänseende få full likställighet mellan den fast anställda personalen och de värnpliktiga.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Ewerlöf*, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida icke mera fullständiga och betryggande bestämmelser än de nu gällande skulle kunna meddelas angående ersättning till värnpliktige, som genom skada under vapenöfning lidit minskning i sin förvärfsförmåga, eller, i händelse skadan föranledt dödsfall, till deras anhöriga, samt låta utarbета och för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr *Ewerlöfs* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 13 och 16 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 78, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående öfverlättande åt en kasernbyggnadskommission att handhafva uppförandet af åtskilliga nya byggnader för armén, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda memorial n:o 15, angående lydelsen af rubriken »Hår» i gällande tulltaxa, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 13 och 16 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 38, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt till försäljning af fast egendom, som innehafves såsom fideikommiss m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 149, hade herr *C. A. Lindhagen* yrkat, »att Riksdagen beträffande fideikommissstiftelser i fast egendom måtte hos Kungl. Maj:t begära

a) utredning och förslag om att dylika fastigheter må kunna af innehafvaren helt eller delvis säljas mot det att köpeskillingen i

stället sättes såsom fideikommiss, därvid dock bör sörjas för att skogarna för framtiden ställas under ordentlig hushållning;

b) utredning och förslag om fastställande af vissa tidpunkter, från hvilka dylika fastigheter, som ej försåts, skola upphöra att vara fideikommiss, och i stället lyda under de allmänna civillagarna, dock med nyssnämnda villkor i afseende på skogarna.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt,

1:o) att Riksdagen måtte, i anledning af under moment a) i förevarande motion framställt yrkande, i skrifvelse till Kungl Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t efter föregående utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, på hvilka villkor fideikommissstiftelser i fast egendom skulle kunna af innehafvaren helt eller delvis säljas mot det att köpeskillingen i stället sättes såsom fideikommiss; och

2:o) att i förevarande motion under moment b) framställt förslag icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade afgifvits af herrar *Sjöcrona*, *Hedenstierna* och *Lilliesköld*, hvilka anført:

»Då de uti förevarande motion framställda förslag äro stridande mot vår rättsuppfattning, anse vi, att motionen i dess helhet icke bör till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

Punkten 1.

Friherre Beck-Friis, Johan: Herr grefve och talman, mina herrar! Under sistlidne riksdag förelåg här en motion angående fideikommissens afskaffande inom viss tid. Jag tog mig då friheten att ganska utförligt framhålla, hvarför jag ansåg en sådan åtgärd oriktig. Uti den i år i samma ämne väckta motionen yrkas:

a) utredning och förslag om att dylika fastigheter må kunna af innehafvaren helt eller delvis säljas mot det att köpeskillingen i stället sättes såsom fideikommiss, därvid dock bör sörjas för att skogarna för framtiden ställas under ordentlig hushållning, och

b) utredning och förslag om fastställande af vissa tidpunkter, från hvilka dylika fastigheter, som ej försåts, skola upphöra att vara fideikommiss och i stället lyda under de allmänna civillagarna, dock med nyssnämnda villkor i afseende på skogarna.

Lagutskottet har hemställt om bifall till den första punkten och om afslag å den andra. Jag vore nu nog frestad att upprepa en del af hvad jag sade förra året, särskildt om det samband jag anser att den gamla fideikommissinstitutionen har med den moderna egnahemsrörelsen, men inskränker mig till att bemöta att par synpunkter, som framkommit i motiveringen till årets motion.

Af motiveringen, sid. 5, framgår, att motionären anser att emigrationen skulle stå i samband med fideikommissinstitutionen.

*Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.*

Angående utbyte af fideikommissstiftelser i fast egendom mot sådana stiftelser i penningar.
(Forts.)

Jag har därför undersökt förhållandet och funnit, att enligt den officiella statistiken emigrationen under 10-årsperioden 1894—1903 varit lägst i Uppland, där de utflyttande utgjorde 0,98 % per 1,000 invånare af medelfolkmängden och högst i Halland med 8,68 procent, mellan hvilka siffror emigrationssiffran således varierar. Å sid. 3 meddelar motionären, att fideikommissen hafva den största utsträckningen i Skåne, och därefter i följande ordning: Södermanland, Uppland, Halland, Småland, Östergötland och Västmanland. Skåne är, såsom man finner, den provins, som har de största jordområdena af fideikommissnatur, och Skåne skulle således hafva den största emigrationen; detta är den naturliga konsekvensen af motionärens tankegång. Emigrationen från Skåne är emellertid endast 4,65 % och då medelemigrationen för hela landet är 4,12 %, skulle vi där, om jag så får säga, hafva nästan normal emigration. För det län, som därefter har största anparten af fideikommiss, Södermanland, är emigrationssiffran endast 1,53 procent, för nästa län, Stockholms, är den så låg som 1,41 %. Sedan komma med ett stort hopp de fyra provinser, som äro närmast i afseende å fideikommissens areal: Hallands län med den största emigrationssiffran 8,68 %, Småland med 6,69 %, Östergötland med 3,52 % och Västmanland med 3,16 %. Således af de sju län, som motionären anser särskildt lida under fideikommissstiftelserna, står emigrationssiffran i procent per 1,000 invånare ungefär normal i ett, under det att den öfverstiger den normala i tre och understiger densamma i tre, hvaraf torde framgå, att något förhållande mellan fideikommissens storlek i ett län och emigrationen från länet finnes icke.

Motionären åberopar vidare i sin motion något, som en talare här i kammaren skulle hafva yttrat förlidet år, nämligen, »att det icke kunde förnekas, att det finnes områden af fideikommissnatur, så belägna, att de icke kunde komma till sin fulla utveckling utan att innehafvaren finge större dispositionsrätt öfver dem, och hade talaren därmed syftat på stationssamhällen och liknande platser». I anledning däraf har jag efterfrågat, huru det vore ställdt med möjligheten att befria från fideikommissnatur sådana områden, som behöfdes för industriella företag eller för stationsamhällen, och har därvid funnit, att om fideikommissinnehafvaren framställer begäran att sådan mark må skiljas från det fideikommiss, hvartill den hör, beviljas det af högsta domstolen. Under förra året hafva tvenne sådana beslut afkunnats, det ena rörande område vid Åtvidaberg, hvilket behöfdes dels för industriellt ändamål och dels för stationssamhället, och det andra angående ett vid Älfsjö, där afvenledes stationssamhället behöfde ökad utrymme. Försäljning af ett fideikommiss eller del däraf i Värmland har afven ägt rum förra året, men anledning härtill kan jag ej närmare redogöra för. Emellertid hafva under förra året icke mindre än tre ansökningar, att delar af fideikommiss skulle få försälas, af högsta domstolen blifvit bifallna, och jag vet afven, att flera ansökningar ligga inne om tillstånd till dylik för-

säljning. I dessa fall har Kungl. Maj:t bestämt, att summan, som för försäljningen inflöte, skulle placeras och såsom fideikommisskapital förvaltas för fideikommissariens räkning.

Med anledning af hvad jag nu sagt, kan jag icke finna, att motionären framkommit med några tungt vägande skäl för fideikommissens på landet upphäfvande och *absolut intet* skäl för afskaffande af fideikommiss i stadsfastighet. Då nu erfarenheten visar, att i sådana fall, där delar af fideikommiss behöfts antingen för stationsambälen eller för industriella ändamål, eller då fideikommissinnehafvaren, med släktens tillstyrkan, ansett det förmånligt, att utbyte finge ske från jord- till penningfideikommiss, samt hos Kungl. Maj:t gjort ansökning därom, Kungl. Maj:t, när skäl därtill funnits, bifallit sådana ansökningar, anser jag någon ny lag här icke vara behöflig för åtgärder i den riktning, motionären afser skola få verkställas — det går ju i denna riktning utan att nya bestämmelser i sådant syfte införas i lagen. På grund af hvad jag sålunda anfört, anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka afslag på den första punkten.

Angående utbyte af fideikommissstiftelser i fast egendom mot sådana stiftelser i penningar.
(Forts.)

Herr Sjöcrona: Då näst föregående talare redan yrkat afslag å lagutskottets framställning, så kunde jag måhända icke hafva behöft taga till ordet, men då jag har äran vara ordförande i utskottet och reserverat mig mot utskottets hemställan, torde det väl ändå vara i sin ordning, att jag yttrar några ord i frågan.

Jag får då erinra, att, såsom också synes af lagutskottets betänkande, framställningar om upphäfvande af fideikommissstiftelser i vårt land hafva under tiden från och med 1882 till och med sistlidet år förevarit i Riksdagen 11 gånger. 1882 afslogo både Första och Andra Kammaren framställningen i ämnet, men sedan har Andra Kammaren hvarje gång bifallit och Första Kammaren hvarje gång afslagit dessa framställningar. Sistlidet år gjorde sig lagutskottets majoritet ett otroligt besvär att i ett mycket långt utlåtande framleta alla möjliga och jag skulle nästan vilja säga omöjliga skäl för hvad lagutskottet tillstyrkt, men utgångspunkten och hufvudskälet var då, såsom förut, att det skulle vara stridande mot nutidens rättsuppfattning att bibehålla dessa fideikommiss och sårande för rättskänslan, att icke barn af samma föräldrar få åtnjuta samma rätt. Det anfördes också åtskilliga andra framletade skäl, hvilka jag senare kan komma att något flyktigt beröra, och lagutskottet hemställde om en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan »att Kungl. Maj:t, efter verkställd utredning rörande de i riket bestående familjfideikommissstiftelser i fast egendom, täcktes taga under öfvervägande, huruvida och på hvilka villkor gällande bestämmelser om dylika stiftelser kunde upphävas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill den verkställda utredningen kunde föranleda. »Mot detta beslut anmälde jag min reservation och med mig instämde nuvarande statsministern och herr Cederberg. De ledamöter af innevarande års ut-

*Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.
(Forts.)*

skott, som nu anmält sin reservation, herrar Hedenstierna och Lillie-
sköld, hade icke deltagit i förra årets behandling af frågan. När nu
saken förekom i Riksdagen, tillät jag mig till granskning upptaga
alla dessa många skäl och sökte vederlägga dem samt yrkade afslag.
I samma riktning som jag yttrade sig herr Rudebeck, grefve Axel
Wachtmeister, friherre Johan Beck-Friis, herr Säve, friherre Gustaf
Tamm, herr Trygger, friherre von Schwerin och herr Nordenfalk.
Herr Afzelius förklarade i sitt anförande, att han i åtskilliga hänseen-
den delade den åsikt, jag uttalat, men framställde ett särskildt yr-
kande, som kan sägas gå en medelväg mellan utskottets förslag och
yrkandet på afslag. I samma riktning yttrade sig herrar Hasselrot
och Liedberg. Tre ledamöter, nämligen ledamoten i lagutskottet
herr Uppström och herrar Ewerlöf och grefve Hamilton, yrkade bifall
till utskottets förslag. Då nu Första Kammarens ledamöter till
allra väsentligaste delen äro alldeles desamma som sistlidet år, vill
jag ingalunda upptaga tiden med att nu åter igen till granskning upp-
taga de anförda skälen, utan vill jag endast erinra därom, att i den
slutliga voteringen yrkandet på afslag segrade med 85 röster mot 36.
När denna fråga näst föregående gång, år 1901, var före, var majori-
teten, om jag minnes rätt, endast 9, som röstade för afslag. Majori-
teten mot utskottets förslag har således vuxit högst betydligt, och
man hade väl således kunnat vänta, att denna fråga skulle få stå öfver
åtminstone ett eller ett par år, innan den ånyo upptogs, och så hade
nog också blifvit förhållandet, om icke den skolat ingå såsom ett led
i den stora statssocialistiska motionen, n:o 146, af samma motionär,
om hvilken motion jag torde få tillfälle att yttra mig något mer näst-
kommande lördag. Motionären har nu i sin motion kastat öfver bord
alla de skäl, som anfördes i sistlidet års lagutskottsutlåtande, i hvars
utarbetande han själf deltagit. Nu säger han i sin motion, att »orsa-
kerna till detta nedslående resultat ligga nog ej ensamt i Förstakam-
marpolitikens traditionella motstånd i det yttersta mot reformer, som
kräfras af nya uppfattningar och förhållanden. Felet är nog också,
att de skäl, som hufvudsakligen åberopats till stöd för de i Andra
Kammaren väcka motionerna, varit äfven på sitt sätt gammalmodiga
eller om man ej vill begagna detta uttryck, tämligen obetydliga.»
Och därför säger han också: »Då debatterna i Första Kammaren
mest rört sig om dessa skäl, har det ej varit så synnerligen svårt för
kammaren att komma dem till lifs.» Nu säger han att detta tal om
att det skulle strida mot gällande rättsuppfattning att skapa olikhet i
arfsrätt syskon emellan, detta har egentligen icke någon betydelse.
Däri har han ju rätt, ty såsom han själf nämner, är det fortfarande
tillåtet att genom testamente eller gifva skänka huru mycket som
helst till en viss person, utan att däri behöfva ihågkomma hans sys-
kon. Det anmärktes här särskildt af herr Trygger sistlidet år, att
talet om olikhet i arfsrätt hvilar på fullkomligt oriktig grund, då fidei-
kommissarien icke innehar jorden med arfsrätt utan på grund af
testamente. Vidare säger motionären: »Visserligen bör man nu

icke underlåta att afhjälpa en orättvisa därför att andra kvarstå. Men inför de stora olikheter i förmögenhetsförhållanden, som förefinnas öfver allt, kan kraf på konsekvenser som de ifrågavarande, där ingen nöd föreligger, knappast göra anspråk på att vara ett afsevärdt reformsträfvande. Det kommer därför alltid att bli en konstruktion, om man vill göra troligt, att den allmänna rättsuppfattningen i landet tager illa vid sig, därför att syskonen till de 37 grefliga, 39 friherrliga, 61 adliga och 31 ofrälse fideikommissarierna ej få någon arfvedel i själfva fideikommissjorden.» Vidare talar han om detta äm, som mycket ofta anförts, att fideikommissen vanskötas, och säger mycket riktigt: »Detta framkallar genast gensägelser, ty många skötas bra, andra medelmåttigt, andra åter dåligt». Vidare tager han upp skälet om att fideikommissioninstitutionen demoraliserar fideikommissarierna och leder till processer inom släkten och säger, att processer förekomma äfven i andra familjer. Där har han således själf fullkomligt vederlagt de skäl, som bruka åberopas. Nu är det något helt annat. Nu skall saken ses från jordmonopolets sida, d. v. s., att detta förslag och ett par andra, som ingå i nämnda stora motion, afse förekommandet och undanröjandet af jordmonopol, eller, om man öfversätter det på ren svenska, de afse att man så småningom skall närma sig målet, upphäfvandet af all enskild eganderätt, åtminstone till större jordbruksegendomar. — Motionären har i Andra Kammaren yttrat, att eganderätt till de små lägenheterna får vara kvar. — »Nej», säger motionären. »pudelns kärna ligger på helt annat håll. Institutionen i fråga är antastbar främst därför, att den medför ett monopol till jorden, lägger en död hand på naturtillgångar, som, frigjorda från dess grepp, skulle gifva lifsuppehälle och själfständighet åt en vida större befolkning.» Jorden skall besittas af svenska folket, men till svenska folket räknar motionären icke bolag eller ekonomiska föreningar, som dock bestå af ett mycket stort antal levande svenska medborgare, och ännu mindre fideikommissarier och deras familjer samt de många arrendatorsfamiljer, som på våra stora fideikommissarier ätjnutna en lycklig tillvaro. Sedan fortsätter han i samma tonart, och det är kanske skäl att jag anför ur motionen något af det följande. Han talar nämligen om att det egentligen är vördnaden för det förflutna, som för Första Kammaren varit bestämmande. »Det var vördnaden för det förflutna», säger han, »denna hängifvenhet för de stora minnena, hvilket i mycket är förstakammarpolitikens idealism vid sidan af dess intressepolitik i det närvarande. Fideikommissen påminna om den lysande adelns försvunna makt och segerrika fältherrars ätter. Och de kasta äfven något af det förflutnas glans öfver de nuvarande godsherrarna. En dylik pietet tvekar ej att inrätta själfva jorden till ett museum för relik.»

»Ser man saken ur synpunkten af den nuvarande tidens realiteter och blickar framåt i stället för tillbaka, försvinner dock skimret alldeles. Denna politik bland sarkofager sjunker då ihop till ett förvilladt kraf, att några multnade rester af en människa i en kista skall

*Angående
utbyte af fidei-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.
(Forts.)*

Angående utbyte af fideikommissstiftelser i fast egendom mot sådana stiftelser i penningar. (Forts.)

ha rätt att förhindra lefvande fattiga släkten att ur jorden skaffa sig nya medel till lifsuppehälle.»

Ja, det är nu hvad han anfört, men, säger han, nu vilja vi något helt annat. Afskaffa fideikommissen, det skola vi icke göra, till en början förstås, utan endast tillstådja, att fideikommissen få försäljas emot att köpeskillingen afsättes, och därmed må väl den döde vara tillfreds. Ty, såsom han låter förstå, är kapital mycket bättre än jordegendom, ehuru han väl liksom hvarje annan vet, att kapitalet under tidernas lopp sjunker i värde, då däremot jordegendomen allt mer och mer stiger.

Man får verkligen hålla utskottet räkning för att det icke inlåtit sig på en så ofantligt lång motivering som sistlidet år, utan endast framhållit att, då Kungl. Maj:t i vissa fall tillåtit försäljning af fideikommiss och äfven att köpeskillingen må tills vidare sättas i stället såsom penningefideikommiss, utskottet anser motionärens framställning icke vara något annat än en fortsättning eller utveckling af hvad redan kan ske och har skett, men, nämner utskottet, vid meddelande af dessa tillstånd har Kungl. Maj:t, såsom också verkligen är förhållandet, uteslutande eller åtminstone hufvudsakligen, tagit i öfvervägande, huruvida fideikommissstiftelsen såsom sådan kunde hafva behof och förmån af försäljningen. Enligt utskottets uppfattning bör dock äfven en annan synpunkt i fråga härom vara bestämmande. Utskottet anser nämligen, »att ett stort och viktigt allmänt intresse skulle främjas därigenom, att fastighet befrias från därå hvilande fideikommissband och således göres användbar för beredande af utkomst eller boningsplatser åt ett flertal samhällsmedlemmar.» Det är detta, mina herrar, och endast detta, som kammarerna har att taga i öfvervägande. Är det verkligen för samhällets väl oundgängligen nödigt att upphäfva fideikommissbandet, för att fideikommissjorden, dessa omkring 4 % af hela Sveriges jord, skall lättare kunna styckas uti smådelar? Jag tror, att så icke är förhållandet. Förslaget skulle nu göras mera antagligt och tilltalande därigenom att man i stället satte penningefideikommiss, men — såsom jag redan anmärkt — penningefideikommiss är icke alls af samma betydelse som jordfideikommiss, och visst är, åtminstone i de allra flesta fall, att testator önskat, att just jorden skulle blifva kvar inom hans släkt, hos hans efterkommande, men visst icke att det skulle förvandlas till penningefideikommiss.

Jag tror det icke behöfver anföras mycket mer, och jag får därför nu yrka afslag.

Herr Uppström: De begge föregående ärade talarne hafva, den förste uteslutande och den andre till betydlig del, sysselsatt sig med den motivering, hvarmed motionären försett sin motion, och mycket obetydligt med utskottets egen motivering. Då jag icke deltagit i beslutandet af annan motivering än den, som går under utskottets namn, är jag icke heller ansvarig för någon annan och

behöfver därför icke känna mig uppfordrad att taga motionärens motivering i försvar eller upptaga till undersökning, om det kan vara riktigt eller oriktigt, hvad som blifvit sagdt om densamma. Utskottet har icke heller lagt den till grund för det beslut, hvartill det kommit, lika litet som utskottet tillstyrker rent bifall till motionärens förslag, hvilket synes af första punkten i utskottets kläm, däri, enligt i Riksdagen vanligt språkbruk, det heter icke »bifall till motionen» utan »i anledning af moment: A) i motionen». Det har nu sagts, att utskottet skulle hafva åberopat ett uttalande under 1906 års riksdag, att det icke vore med nutidens rättsuppfattning öfverensstämmande, att fideikommiss i fast egendom finge äga rum. Denna tanke hör icke endast nutiden till, utan har i Sverige uttalats redan för ungefär 100 år sedan. Såsom herrarna torde erinra sig, beslöts vid 1809 års riksdag sådan ändring i 16 kapitlet 1 § ärfdebalken, hvarigenom fideikommiss i fast egendom icke vidare finge upprättas, och förordningen utfärdades den 27 april 1810. På den tiden var ganska vanligt, att förordningar försågos med motivering, och i den kungörelse, hvarigenom dåvarande regering promulgerade förordningen, förekommer följande utlåtelse: »tillåtelsen för hvar och en att utan inskränkning få stifta fideikommiss skulle tilläfventyrs draga större delen af jord under fideikommisssegenskap samt i och med detsamma möjligheten att förvärfva fastigheter försvinna, hemmansklyfningar, som synnerligast bidraga till folkökningen, motarbetas och idogheten kväfvast, omständigheter, hvilka ostridigt skulle bereda menliga följder för den egentligen närande och arbetande folkklassen.»

Detta yttrades af den regering, som fanns under förra hälften af år 1810, och innehåller ungefär samma tankegång, som senare legat till grund för yrkanden på fideikommissens upphäfvande.

Det är också känt och af utskottet påpekat, att samma år utfärdades en annan kungl. förordning — den af den 3 april. Det är en utsträckning af den rätt Konungen enligt denna förordning har, som af utskottet blifvit förordad. Förordningen innehåller nämligen medgifvande för Konungen att efter högsta domstolens hörande meddela tillstånd för innehafvare af fideikommisssegendom att in-teckna densamma, att utbyta viss jord, som blifvit anslagen till fideikommiss, mot annan jord, att häfva vissa bestämmelser i fideikommisssbref, att meddela frihet från fideikommisssbrefs stadganden, såvidt de icke röra frågor som det tillkommer domstolarna att afgöra. Och i enlighet med denna lag har regeringen hittills förfarit och äfven tillåtit, såsom af utskottets betänkande framgår, att då fideikommiss blifvit sålda, och meningen varit att annan jord skulle köpas i stället, köpeskillingen fått tillsvidare innestå på säkert håll mot ränta, hvilket förhållande, när det icke angifvits inom hvilken tid den nya fastigheten skulle köpas, kunnat fortfara ganska länge. Och häraf framgår, att det länge förekommit, att fideikommiss i fast egendom förvandlats åtminstone för någon tid i penningfideikommiss.

Angående utbyte af fideikommissstiftelser i fast egendom mot sådana stiftelser i penningar.
(Forts.)

Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.
(Forts.)

Om nu en lag, i det syfte utskottet har föreslagit, skulle blifva antagen, huru skulle saken då komma att gestalta sig? Den enda, som skulle kunna söka ett sådant tillstånd, skulle vara fideikommissinnehafvaren. Han skulle naturligtvis visa skäl för sin ansökan. De som kunde komma i tur efter honom att få fideikommisset — barn om han hade några — skulle också höras. Så äfven högsta domstolen och, ehuru jag ej är säker därpå, vederbörande hofrätt. Således skulle en hel del personer höras och försiktighetsmått vidtagas för att förekomma öfverilning. Utan fideikommissinnehafvarens initiativ skulle försäljningen icke kunna äga rum. De skäl skulle uppgifvas, som kunde anföras för åtgärden, såsom att fideikommisset vore starkt in-tecknad, att kapital saknas för att sköta det, att de som vore närmast i ordningen att öfvertaga fideikommisset icke lämpa sig för att idka jordbruk o. s. v. Då man ställer den nu åsyftade utvidgningen i samband med en nu gällande lag, synes den vara af ganska obetydlig beskaffenhet; det är ock på den grund som jag anser, att förändringen icke bör röna så synnerligt motstånd. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr af Ekenstam: Om jag nu skulle i mitt slutliga yrkande komma till något, som ganska nära öfverensstämmer med det, hvartill lagutskottet kommit, beror det icke så mycket på, att jag har blifvit öfvertygad och tjusad af de motiv motionären framdragit. Men det har, då jag kommit att öfvertänka själfva det här framlagda syftet och de vägar, som man har att gå, syns mig, att man icke alldeles skulle bortkasta den tanke, som här har framkommit. Jag tager mig friheten först få erinra därom, att för ungefär hundra år sedan behandlade svenska Riksdagen på ett ingående och kraftigt sätt denna fråga. Det var just på grund af behandlingen åren 1809 och 1810 som den lag utfärdades, hvarigenom det egentliga grundskottet sköts på fideikommissinstitutionen. Det var då, som de förordningar kommo till, hvarigenom man har möjlighet att få utbyte och in-teckning af fideikommissjord. Det kan vara af ett visst intresse att se, hvad egentligen vid den tiden var att invända mot dessa stiftelser, hvilkas prestige helt visst då ännu till följd af den storhet, som under Gustaf III gifvit en viss glans öfver landet, var högre än under innevarande tid. Hvad var det egentligen som dåvarande lagutskott hade att mot dem invända och som gjorde, att detta lagutskott enhälligt tillstyrkte de förordningar, som sedermera bestämde, att fideikommiss icke få upprättas längre än till emottagarens nästa efterträdare. Ja, det var ungefär precis samma invändningar som i våra dagar förekomma om att dessa fideikommiss vansköttes, att de ledde till oenighet inom familjerna m. m. Men, hvad som egentligen var det bestämmande skälet var — om jag rätt uppfattat förhållandena — att det borde vara nyttigt för staten att lösa detta band på jorden, så att den äfven kunde komma

öfver i andra händer än fideikommissariernas. Lagutskottet yttrar sig sålunda: »Man har för evärdeliga tider föreskrifvit lagar för hvar och en innehafvares frihet att egendomen förvalta och be-
gagna utan att tänka därpå, att genom tidens förändrade skick
slika inrättningar, om ock någon gång i förstone nyttiga, kunde för
egendomens förmånliga häfd och samhällets bästa blifva hinder-
liga.» I allmänhet gick ock det försvar, som lagutskottets utlåtande
fick, ut på samma motiv. Den mest talangfulle af dess försvarare
var kanske grefve Adolf Göran Mörner, som bland annat anförde
följande: »Man har ansett som en inskränkning af äganderätten
eller åtminstone testamentsrättigheten att ej för evärdeliga tider kunna
föranstalta om en förvärfd egendoms disposition. Jag erkänner
alldeles, att det är af vikt — — att enskilde icke blifva underkastade
obilliga inskränkningar uti sin dispositionsrätt. Men jag frågar, om
af denna rättighet följer, att deras stadganden skola sträcka sig in
infinitum, att de skola göra lag för flere århundraden?»

Det är just till detta, som man nu ock, efter min uppfattning,
är skyldig taga hänsyn. Det är därför, som jag trott, att det fin-
nes skäl till att fästa sig vid det förslag, som framkommit. Dess-
utom är det icke såsom förut, då frågan förevarit, ett brutalt slag
mot fideikommissionsinstitutionen, utan jag skulle vilja säga, att det
är snarare ett mjukt sätt att lösa de svårigheter som äro förenade med
tillvaron af en sådan institution. Ty man kan hoppas att, om detta
förslag går igenom, såsom lagutskottet tänkt sig, vi då kunna erhålla
lagbestämmelser, som skola ordna förhållandena då en fideikom-
missarie och hans släkt anse, att det vore antingen ur deras egen
synpunkt eller från allmänhetens sida nyttigt, att fideikommissban-
det löstes för hela eller en del af ett fideikommiss, medan de in-
komna pengarna skulle bevaras såsom fideikommiss. Nog är ett
sådant tillvägagångssätt att lösa frågan från min synpunkt mera
tilltalande, än om man t. ex., såsom förut varit föreslaget, skulle på
en viss angifven tidpunkt klippa af fideikommissrätten, så att alla
efter den dagen födda icke skulle vara fideikommissarier.

Det är dessa förhållanden, som gjort, att jag har ansett, att vi
icke alldeles finge motsätta oss detta förslag, men, såvidt jag kan
tänka mig, bör man kanske icke gå fullt så långt som lagutskottet.
Ty då lagutskottet i allmänhet talar om fast egendom, är det, såsom
den förste ärade talaren anförde, icke några som helst skäl anförda,
hvarför förslaget behöfver gälla jämväl fastighet i stad. Där hafva
inga olägenheter af social-politisk art blifvit iakttagna. Det är där-
för, som jag tror, att det skulle vara nyttigast att få ett förslag i
den riktningen, att det endast omfattade fideikommissstiftelser på
landet. Jag tillåter mig därför yrka bifall till nu förevarande mo-
ment endast med den ändring, att efter det i klämman förekom-
mande uttrycket »fideikommissstiftelser i fast egendom» måtte inflyta
orden »på landet».

Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.
(Forts.)

Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.

(Forts.)

Herr Rudebeck: Då jag vid flera föregående tillfällen yttrat min mening i denna fråga, skulle jag icke nu hafva begärt ordet, om icke den omständigheten förelåg, att jag, ehuru ledamot af lagutskottet men upptagen af arbete i särskilda utskottet n:o 1, icke låtit anteckna till lagutskottets betänkande, att jag icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet. Häraf kan möjligen den tanken uppstå hos någon, att jag skulle hafva förändrat min åsikt i frågan. Så är emellertid icke förhållandet, utan alla de skäl, som förut blifvit framhållna såväl af andra som äfven af mig, äro fortfarande för mig bestämmande för ett afslag. Äfven i den form, som nu är gifven för detta angrepp mot fideikommissstiftelserna, finner jag icke angreppet vara acceptabelt. Utskottets ordalag gifver anledning till en missuppfattning hos mången, då såsom skäl för det förslag, utskottets betänkande innehåller, åberopas den omständigheten, att redan nu i särskilda fall Kungl. Maj:t på särskild ansökning beviljar ändring i fideikommissbestämmelser. Jag ber att få fästa uppmärksamheten därpå, att det tillstånd, som i sådana fall lämnas, innebär icke något annat än att den fastighet, som af testator gjorts till fideikommiss, får försäljas till utbyte mot annan fastighet, och bestämmes därvid, att under tiden, till dess sådant utbyte sker, skall köpeskillingen förvaltas af särskild kurator under tillsyn af hofrätt. Det är således något helt annat än hvad utskottet föreslår, eller att fideikommiss i fast egendom skulle försvinna och helt och hållet utbytas mot fideikommiss i penningar. Det är en betydlig skillnad mellan den ändring man gör i död mans vilja, om, på grund af särskilda förhållanden och i enlighet med fideikommissariens egen uttalade önskan, den fastighet som ursprungligen utgjort föremål för fideikommisset får försäljas *endast* för att utbytas mot en annan i ekonomiskt hänseende för honom fördelaktigare fastighet och den ändring som utskottet föreslår, för hvilken icke finnes ett berättigande i åberopade undantagsfall.

När jag hörde den siste ärade talarens motiv för sitt afvikande från sin förut uttalade uppfattning i frågan, fördes jag till den tanken, att han skulle vilja vara med om fideikommissstiftelsernas fullständiga upphäfvande, och kunde icke tro att han skulle komma till det i förhållande till motiveringen lindriga slutliga förslaget. Jag kan emellertid för min del icke biträda hans mening äfven sådan den nu blifvit framställd, liksom jag icke kan förstå, hvarför man skall göra undantag för fideikommiss i stad mot fideikommiss på landet. Det är väl måhända samma tanke i detta förslag, som åberopas snart sagdt vid alla möjliga tillfällen då det rör förhållanden som angå fastigheter, nämligen det, att fastigheten han bereda tillfälle till utkomst och boningsplatser åt ett flertal samhällsmedlemmar. Det göres mycket för denna sak, och allt som kan göras för den bör också göras. Men jag tror, att det finnes goda tillfällen att verka för ändamålet mycket och lyckligt, utan att göra angrepp på fideikommissstiftelserna. Jag tror, att, äfven om fideikommissa-

rierna få behålla sina, i full öfverensstämmelse med då gällande lag dem tilldelade egendomar, det icke skall saknas jord i Sveriges land för »egna hem».

Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Fahlbeck: Det är ett egendomligt öde, denna fråga i så måtto haft, att motionärernas motivering af densamma näppeligen någonsin klart framhållit det hufvudsakliga skäl, som legat till grund för deras framställningar. I de många föregående motionerna i detta ärende har det förnämsta temat varit, att fideikommissinstitutionen innebure en så stor orättvisa mot medarfvningarna. Jag har aldrig delat den uppfattningen; och med nöje ser jag, att motionären i år vräkt öfver bord den salvelsefulla argumentering, som i det afseendet brukat presteras. Men äfven den motivering, han kommer med, är ingalunda sådan, som man skulle väntat. I förbigående får jag säga, att motionären uttrycker sig lika orättvist som — jag kan gärna säga — ohöfviskt mot denna kammare, och det skulle verkligen icke förvåna mig, om någon blott därför ville förkasta förslaget, men man bör se bort från sådant för att hålla sig till saken själf. Af de skäl, som motionären anför, äro åtskilliga af intet värde, och särskildt går det ej an, såsom här äfven blifvit påpekadt, att framdraga emigrationen såsom ett skäl för fideikommissens afskaffande. Däremot är han otvifvelaktigt på riktigare väg, när han säger, att fideikommiss i jordegendom bör afskaffas för *tillgodoseende af landets jordbruksmöjligheter till gagn för den växande befolkningen*. Detta är en allmän nationalekonomisk tanke, som har berättigande, det kan icke bestridas, om man också icke får lägga sådan vikt på den, som han har gjort.

Det egentliga, djupaste skälet till alla de tolf tidigare framställningarne i denna sak — jag tror, att de äro så många — har emellertid han lika litet som föregående motionärer i ämnet klart uttalat. Det skälet är, att fideikommissen äro en *aristokratisk institution, som föga passar i ett demokratiskt samhälle*. Detta är själfva kärnpunkten, enligt min mening. Mången torde häruti se endast ett utslag af missunnsamhet, en yttring af den kända svenska afunden. Det är nog delvis så, ty visst ligger det en god portion afund på botten af detta skäl, medveten eller omedveten, men å andra sidan är det obestriddigt, att denna institution hör icke tillsammans med ett demokratiskt samhällsskick, särskildt under en tid, då demokratiseringen går så framåt som för närvarande i Sverige. Nu kan man visserligen säga, att det finnes icke någon anledning att gå med på en sak, som i så hög grad bestämmes af känslomotiv — ty det är ett känslomotiv detta sista — men å andra sidan, om icke någons rätt kränkes genom att gå dessa känslöstämningar till mötes, hvarför icke göra det? Vårt sambälle demokratiseras alltmer dag för dag. Detta är ett steg ytterligare på samma väg. Om det kan ske utan någon rättskränkning, hvarför

*Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.
(Forts.)*

Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.

(Forts.)

icke göra det? Jag för min del är beredd att så göra. Och förslaget, i den form det nu har, synes mig verkligen vara sådant, att det icke kränker någons rätt. Tvärtom.

Då förslaget förra året var före, gällde det upphäfvande af fideikommissen, något som jag endast i den formen kunde vara med om, att man begärde förslag till ändring i fideikommissstiftelserna. Fullständigt upphäfvande af dem ville jag då lika litet som nu vara med om. Det förslag, som nu föreligger, är åter, såsom en föregående talare frambållit, synnerligen mildt, och såvidt jag kan förstå, går det ingens rätt för när, utan tvärtom tillgodoser hvarje berättigadt intresse. Till att börja med har död mans vilja, i hvad den afser släktens konserverande, respekterats. Vid testators bestämmelse, att fideikommisset skulle afse *jord*, får man ej allt för mycket fästa sig, ty den beror helt naturligen däraf, att på den tiden jorden var det förnämsta förmögenhetsobjektet. Hufvudsaken i hans åtgärd var naturligtvis, att *släkten skulle konserveras*; och detta syfte uppnås äfven genom det nu föreliggande förslaget. Således död mans vilja respekteras i sin hufvudsakligaste del genom detta förslag.

Vidare tillgodoses det nationalekonomiska intresset därigenom, att jorden kan frigöras och jordstyckning äga rum — icke så mycket för att skapa egna hem, hvarom det talats, ty för dem finnes nog utrymme oafsedt fideikommissen — men för bildande af bondgårdar och smärre jordbruk i allmänhet. Men det sker efter detta förslag icke på våldsamt sätt och icke på en gång, utan endast i den mån, som utvecklingen gör sådant önskvärdt. Således är äfven detta intresse på bästa vis tillgodosedt.

Ett annat önskemål, som framställdes förra gången af justitierådet Afzelius, var, att de små fideikommissen, som sällan skötas väl och lika ofta ruinera sina innehafvare som gagna dem, skulle kunna upphävas. Med detta förslag låter sig äfven det på bästa vis göra, medan samtidigt testators ursprungliga afsikt vida bättre uppfylles än hvad nu sker.

Vidare göres intet våld på de nuvarande fideikommissariernas rätt, ty, såsom herrarna behagade observera, föreslås, att afhändelsen skall vara frivillig. Det heter: »på hvilka villkor fideikommissstiftelser i fast egendom *må kunna* af innehafvaren helt eller delvis säljas». Således är det icke något tvång. Allt göres beroende af vederbörandes fria vilja.

Slutligen anser jag, att genom denna bestämmelse: *helt eller delvis säljas*, komma många fideikommissarier att beredas en mycket efterlängtd utväg att slippa ifrån de besvärligheter, som i synnerhet öfvertagandet af fideikommiss ofta innebär. Om jag tänker mig, att en större fideikommissegendom delvis försäljes och delvis bibehålles, så har innehafvaren en alltjämt betydande jordegendom till sin disposition; och därjämte äger han af kapitalet, som influtit genom försäljningen, åtnjuta räntan, och får således ett rörelse-

kapital, som annars ofta fattas. Det är för honom en stor fördel, att på detta sätt någon del af jordegendomen förvandlas till kapital och sålunda bereder honom det, som han har svårt att eljest få.

Dessutom kan man väl såsom ytterligare skäl från fideikommissariernas sida anföra, att det blir allt svårare att sköta en stor egendom. Utvecklingen går mot de stora egendomarnas styckande — detta som följd af de nutida arbetareförhållandena. Det är således en fördel, om vederbörande jordägare hafva frihet att göra så eller så, antingen behålla sin jord eller stycka den, i stället för att vara på det sättet bundna, som nu är fallet. Jag anser således, att de olika intressen, som här sammanstöta, blifvit på ett lyckligt sätt tillgodosedda i det föreliggande förslaget.

En sak fattas emellertid, för att man skall finna den föreslagna åtgärden tillfyllesgörande, och det är en inrättning, som mottager och förvaltar dessa fideikommisskapital. För närvarande skulle det vara illa sörjdt för den saken; därom är jag öfvertygad. Men jag tror, att, om Riksdagen bifaller förslaget, Kungl. Maj:t därefter, vid utarbetandet af lagförslaget, kommer att taga i öfvervägande, på hvad sätt pengarna skola skyddas mot förskingring. Vi kunna därför gå med på denna skrivelse under förvissning, att Kungl. Maj:t vid ett eventuellt lagförslags framläggande nog lär sörja för att äfven den saken behörigen ordnas.

Jag vill blott tillägga ett ord: För min del skulle jag visserligen icke ha något emot, att, såsom en föregående talare yrkade, det tillades orden: *på landet*, men å andra sidan finner jag icke, att det ligger sådan vikt därvid, att jag vill förena mig om detta förslag. Jag ber därför att få yrka bifall till lagutskottets hemställan oförändrad.

Grefve Hamilton, Raoul: Lagutskottets ärade ordförande uttalade sin förvåning öfver att denna fråga ånyo kommit under ompröfning i Riksdagen, där den redan många gånger och senast i fjor fallit. Men frågan är icke densamma som då. Då gällde det upphäfvande af fideikommissinstitutionen. Men nu gäller det rätten att förvandla fideikommissfastighet till kapital.

Med den ståndpunkt jag förut i denna fråga intagit borde jag naturligtvis ställa mig på samma sida som lagutskottets ordförande, ty denna partiella reform kommer naturligtvis att fördröja realisandet af det önskningsmål, hvartill jag vill komma: fideikommissinstitutionens upphäfvande. Men praktiska skäl tala för bifall till utskottets förslag. Jag delar icke de skäl, som blifvit anförda af den aktade motionären. Jag förmenar, att mången gång en arrendator, som har längre besittningstid på jorden och ett kontrakt, skrivet på ordentliga villkor, har en bättre, mera oberoende ställning än en köpare af jord, som är skuldsatt för hela köpeskillingen. Ty den senare är beroende af långifvaren och vanligtvis sittande på sex månaders uppsägning. Men för att en arrendator skall hafva

Angående utbyte af fideikommissstiftelser i fast egendom mot sådana stiftelser i penningar.

(Forts.)

Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.

(Forts.)

betryggad ställning, måste han vara arrendator af fri jord. En fideikommissinnehafvare har icke rätt att lämna bort besittningsrätten till fideikommisset för mer än sin lifstid, och ett så obestämdt villkor är naturligtvis af beskaffenhet, att man ej kan vänta, att en arrendator skall nedlägga kapital och arbete för att förbättra jorden. För en arrendator af fideikommiss vore det således af stor vikt, om den i allmänhet stora fideikommisssegendomen blefve fri från fideikommissnaturen, blefve fri jord.

Hvad återigen beträffar fideikommissarien, äro fördelarne för honom ännu större än för hans arrendator. Huru många gånger hafva vi icke sett, hurusom en fideikommissarie, som hunnit mogen ålder och är en ordentlig karl, icke slösare, några år efter sedan han tillträdt en egendom af fideikommissnatur, värd millioner kronor och utan någon gäld, måste vända sig till sina vänner och bedja, att de måtte administrera egendomen åt honom? Hvad är anledningen till detta? Jo, mine herrar, att han idkar jordbruk utan att kunna det, utan att hafva därfor nödiga kunskaper, att han skall sköta en större egendom utan att hafva förutsättningar därfor. Den satsen, att, om en person ej duger till annat, han duger till jordbrukare, gäller ej längre. Däremot kan man säga, att, om en person ej duger till annat, nog duger han att klippa kuponger, att kvittera räntor. Då en person skall födas till en sådan uppgift som att mottaga ett fideikommiss, böra vi väl underlätta för honom att fullgöra de förpliktelser som medfölja, och det gör man genom att medgifva, att han får förvalta kuponger i stället för jordbruksfastighet. Vi skola ställa så till, att denne man, som födes till rättigheten, kan utöfva den, utan att han behöfver alltför stor intelligens, alltför mycken praktisk förmåga. Ty det är icke alltid säkert, att han födes med dessa egenskaper.

Jag vågar därför påstå, att såväl för arrendatorn af en fideikommisssegendom som äfven för fideikommissarien själf det vore af synnerlig vikt, att, där fideikommissarien så önskade — det skulle ju vara en frivillig sak — han skulle få förvandla fideikommissfastighet till kapital. Den förste ärade talaren, som hade ordet, framhöll, att så skedde redan nu: att Kungl. Maj:t efter högsta domstolens hörande medgifvit, att fastighet af fideikommissnatur finge försäljas. Ja, därtill har Kungl. Maj:t rätt, men Kungl. Maj:t brukar vanligtvis tillägga, att, när tidpunkten är lämplig, kapitalet skall återgå till fastighet. Den aktade talaren syntes emellertid vara af den åsikten, att det vore lämpligt att förvandla fideikommissfastighet till kapital, och hvarför då ej stifta en lag, som möjliggör detta utan åtskillnad?

Jag skulle vilja yrka bifall till lagutskottets förslag, men det kanhända går lättare för denna kammare att antaga lagutskottets förslag med det tillägg, som herr af Ekenstam föreslagit, och med hänsyn därtill yrkar jag bifall till herr af Ekenstams förslag.

Herr Wieselgren: Jag vill endast göra den anmärkning, att den historik, med hvilken både motionären och utskottet försett det slutliga förslag, till hvilket dessa vederbörande kommit, lagt i viss mån ett annat ljus öfver förslaget, än som rätteligen bör sig. Ty det är verkligen icke fullkomligt lojalt att förse ett förslag af den beskaffenhet som det föreliggande med en historik, som hänvisar till tio föregående Riksdagars tvistande om fideikommissens *upphäfvande*. Det är här endast fråga om möjlighet att anordna fideikommissen på ett mera tidsenligt sätt, utvidga gränserna för fideikommissstiftelsernas former. När fideikommissen stiftades, var jorden nästan det enda kapital, i hvilket en fideikommissstiftelse kunde realiseras. Men förhållandena hafva mycket ändrats sedan den tiden. Nu finnas helt andra och många flera sätt. Då är frågan: Skall man likväl binda fideikommissstiftelserna vid det gamla sättet, eller skall man utvidga området för dem? Det är frågan, och jag kan icke se annat, än att det verkligen är fullt befogadt, att vi anhålla hos Kungl. Maj:t, att denna reform må tagas i välvilligt öfvervägande.

Angående utbyte af fideikommissstiftelser i fast egendom mot sådana stiftelser i penningar.
(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Friherre Klingspor: När jag nyss hörde professor Fahlbecks vackra locktoner, kom jag att tänka på en gammal gravyr som föreställde — jag tror, att det var något politiskt, men det minnes jag icke, emedan det var så länge sedan som i min barndom jag såg den. Emellertid, underskriften var »Pull, pull!», »Dragoner på proviantering i landsbygden.» Ett par dragoner lockade på pullor, som skulle komma fram ur en hönsbur, men vid sidan af burens stod en tredje dragon med ett bart huggande svärd, färdig att hugga hufvudena af de olyckliga pullorna, i den mån de vågade sig fram. Det syntes, att man strödde frön framför som lockbete och ropade: pull, pull! men dragonen med det bart huggande svärdet var där, och »pullorna» fingo med lifvet umgälla sin lättrogenhet. Jag tycker, att här är nästan på samma sätt. Det talas om en hel hop fördelar, som skulle kunna vinnas genom att försälja särskildt aflägsset belägna delar af fideikommiss och göra kapital af dem, och man önskar, att detta skulle kunna gå för sig under lättare former. Det är alldeles riktigt; jag tror visst, att man skulle kunna tänka sig förhållanden, under hvilka det vore önskvärdt. Men som jag sade, dragonen med det bart huggande svärdet står öfver, och innebörden af det hela är en annan. Att på grund af en framställning, som innebär någonting sådant, antaga det förslag, som föreligger, anser jag skulle vara synnerligen litet betänksamt.

Jng tror, att, om vi tänka tillbaka på dem, som grundade fideikommissen, och deras motiv, vi skola känna med oss som en naturlig sak, att litet hvar, som nedlagt arbete på något som blifvit honom kärt, låt oss säga en jordegendom, som han bebyggt och

Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.

(Forts.)

odlat, måste önska, att den skall stanna inom familjen och icke komma i främmande händer. Jag tror, att, vid sidan af det politiska syftet, att hufvudmannens ställning inom Riksdagen skulle kunna bättre uppbäras genom en fideikommissstiftelse, den nyss angifna grundtanken legat under hos fideikommissstiftarne, att alltid en medlem af familjen skulle vårda det gamla familjegodset. Jag tror, att en sådan känsla är af beskaffenhet att kunna beröra oss litet hvar. I hvilken ställning vi äro, tror jag vi önska, att det vi nedlagt arbete på skall komma våra egna till gagn.

För öfrigt ber jag att få fråga: Hvad vinner man med att så småningom förvandla fideikommissen till fideikommisskapital? En godsägares ställning är förenad med ansvar. Han må hafva större eller mindre egendom att förvalta, så har han i alla fall många i sin tjänst för skötseln däraf. Jag tror emellertid, att, om vi besöka fideikommissegendomar och fråga arrendatorerna eller underhafvande hvilket de anse bättre, att vara på en egendom, som behandlas som salugods, eller på en egendom, som är bestående inom familjen, man skulle finna, att dessa arrendatorer och underhafvande å fideikommissegendomar i de flesta fall känna sig solidariska med familjen, i hvilkens tjänst de äro, och känna kontinuitet i det hela.

Det må vara sant, att dylika förslag bedröfligt nog emanera ur tidsriktningen, men icke är detta en riktning, som Första Kamraren skall hjälpa till att realisera för hastigt. Låt dem göra af med oss först, kan ju turen sedan komma till fideikommissen!

Jag har svårt att förstå motiverna, sådana de föreligga i motionen och lagutskottets betänkande. Har man väl fått fastigheten omsatt i fideikommisskapital, skall nog tiden komma, då man tager det med. Jag tror för öfrigt, att vi hafva tillräckligt många kapitalister i städerna, som draga stora inkomster och räntor. Skall man nu ytterligare uppmuntra folk, som sitter på egendomar å landet, att flytta till städerna och bli räntetagare? Hvad är det för öfrigt man uppmanar dem till? De få ej förfoga öfver kapitalet för affärer, de få endast nyttja det, endast lefva på det. Då kommer man konsekvent till frågan, hvad man skall göra med kapitalet. Och jag tror ej, att landets arbetskraft skall höjas genom en anordning sådan som den föreslagna. Man skall emellertid toppa vårt folk. Man skall taga bort topparna, som man vant sig se upp till med vördnad. Men hvad sätter man i stället? Ingenting.

Med den uppfattning jag har i detta fall, ber jag att få yrka afslag på alltsammans.

Herr von Möller: Jag har under alla de år denna fråga varit före röstat emot ett upphäfvande af fideikommissen, emedan jag ansett en dylik åtgärd icke vara lojal, åtminstone icke i den mening jag tager detta ordet, och det ligger något för mig

mothjudande uti att man skulle på det sätt motionären här angifvit handla i strid mot död mans vilja. Jag ställer mig af fullaste hjärta på deras sida, som talat för fideikommissens bibehållande, och jag underskrifver gärna hvad den föregående talaren har nämnt i fråga om den betydelse för landet i dess helhet som dessa stora egendomar, dessa förkättrade stora egendomar, måste anses äga. Jag tror, att det vore vida lyckligare både för egendomarna själfva och deras talrika arrendatorer samt för landet, om fideikommissen kunde få lämnas i fred, äfvensom för fideikommissarierna själfva vida bättre, om de kunde stanna kvar på de egendomar, hvilka gått från släktled till släktled, än att de slå sig ned som kapitalister i storstäderna. Jag kan med ett ord icke godkänna hvarken de skäl, hvilka motionären förebragt, eller utskottets; dock vill jag blott en passant påpeka, hurusom åtminstone motionären varit konsekvent, då han talar om fideikommissen i stadsfastigheter, ehuru han visserligen i afseende å dessa icke angifvit några andra skäl, än att »olägenheter i vissa fall *uppgifvas* häfta» vid dessa, och därför anser han dem få gå samma väg. Men utskottet har ej angifvit ett enda skäl för sitt bifall till denna del af motionärens yrkande. Utskottet säger blott: »Lika med motionären, anser nämligen utskottet, att ett stort och viktigt allmänt intresse skulle främjas därigenom, att fastighet befrias från därå hvilande fideikommissband och såmedelst göres användbar för beredande af utkomst eller boningsplatser åt ett flertal samhällsmedlemmar», och det är deras skäl för att äfven *stadsfastigheterna* skulle få göra sällskap. Detta är emellertid icke något skäl, och jag kan för resten icke godkänna ett enda af de motiv, som anförts vare sig ifrån motionärens eller utskottets sida. Men, mina herrar, det finnes ett annat skäl, som detta oaktadt gör, att jag i dag, om ock med sorg i hjärtat, kommer att rösta för det mest acceptabla af de föreliggande förslagen, vare sig det blir fråga om en utredning eller om fideikommissens försäljning och bildande af fideikommisskapital, nämligen det *praktiska* skäl, som möjligen kan tala till förmån för fideikommissarierna själfva att blifva befriade från fideikommissen. Jag tror mig icke behöfva närmare utveckla detta, blott fästa uppmärksamheten på de svårigheter, som kunna uppstå för de större jordägarne, tack vare de arbetarerörelser, som i våra dagar förekomma, och jag tror, att om motståndet mot denna sak för länge fortsattes, finnes det en skruf, hvilken kan användas med den slutliga påföljd, att vi måste gifva efter, jag menar stämpel-skatten. Man kan måhända säga, att jag är pessimist, när jag ser saken på detta sätt, men det är uteslutande hänsynen till fideikommissariernas egen ställning som gör, att jag i dag nödgas visst icke ändra min åsikt, men rösta för hvad jag anser att klokheten i detta fall bjuder; och därför kommer jag, om ock med svidande hjärta, att rösta för utskottets eller herr af Ekenstams förslag, hvilket som nu synes hafva största sannolikhet att gå igenom i denna kammare.

Angående utbyte af fideikommissstiftelser i fast egendom mot sådana stiftelser i penningar.

(Forts.)

Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.
(Forts.)

Friherre Åkerhielm Den fråga, som nu föreligger, har varit så många gånger och så grundligt debatterad i denna kammare, att säkerligen många af kammarens ledamöter hafva hunnit tröttna på att höra de olika synpunkterna framställas, men jag tillåter mig att uttala den förhoppning, att kammaren icke måtte utaf någon slags trötthetskänsla låta sig föras från den ståndpunkt, kammaren förut konsekvent intagit.

Frågan föreligger nu på sitt sätt i en vida mera enkel form än någonsin tillförne, ty i den motivering, som ligger till grund för motionen, har motionären helt oförbehållsamt erkänt, att flertalet af de skäl, som anförts för fideikommissinstitutionens upphäfvande, ha en mycket ringa betydelse. Motionären har hållit sig nästan uteslutande till det skälet, att saken skulle vara nyttig ur social och nationalekonomisk synpunkt. Det är möjligt att så kan vara, men det finnes i denna fråga en annan synpunkt, som icke får förbises — en synpunkt, som motionären helt och hållet förkastat, — att död mans vilja skall så långt det är möjligt respekteras. Jag kan icke finna, att det är riktigt, att därför att möjligen den jord, som anslagit till fideikommiss, skulle kunna nyttigare användas, upphäfva fideikommissen. Den enda förutsättning, under hvilken man skulle kunna våga sig på ett sådant, efter mitt sätt att se, *våld* mot hittills gällande rättsuppläggning, vore att man skulle kunna bestämdt säga, att fideikommissernas upphäfvande vore för landets väl oundgängligen nödvändigt. Så kan jag dock icke finna, att frågan ligger, och jag har icke heller hört, att någon försökt sig på en sådan bevisning.

Det har framförts också en del andra skäl än de, hvilka innefattas i motionen och i utskottsbetänkandet, och en talare gick nyss så långt, att han förklarade, att här vore icke fråga om att upphäfva utan snarare att utveckla fideikommissinstitutionen, och att detta betänkande gick under falsk etikett, då det betecknades såsom innehållande förslag om upphäfvande af fideikommissfastigheterna. Jag tror dock icke, att man kan dölja för sig själf, att ifall denna skrifvelse kommer till stånd och åtgärder i den föreslagna riktningen vidtoges, skulle det nog faktiskt snart leda till upphäfvande af fideikommissen, allra helst som bakom betänkandet och bakom utskottets motivering väl ligger undanskjuten den stora fråga, som man sedermera ämnar komma till, eller att, när den nu föreslagna åtgärden visat sig icke tillräckligt verksam, skrida till upphäfvandet af hela fideikommissinstitutionen. Icke heller kan jag finna, att det är befogadt att säga, såsom en talare nyss yttrade, att det skulle vara lämpligt upphäfva fideikommissen, därför att detta blefve till en lättnad för fideikommissens innehafvare. Jag trodde verkligen icke, att i denna kammare ett sådant skäl skulle kunna komma fram till stöd för förslaget — man skulle uppgifva en rättslig grundsats af hänsyn till enskilda personers bekvämlighet.

En talare har hänfört sig till de skäl, som af 1810 års lagstiftare anfördes mot bildande af nya fideikommissser; men 1810 års lagstiftare ansågo sig icke kunna gå längre, de vågade sig icke på den åtgärden att helt och hållet undanröja fideikommissinstitutionen eller att upphäva redan upprättade fideikommiss, och det tyckes mig vara ett bevis för att rättsuppfattningen på den tiden befann sig på en högre ståndpunkt än nu, eftersom man här menar sig kunna draga ut sådana konsekvenser af 1810 års motivering.

Jag tror, att man bör taga sig till vara att besluta en sådan skrivelse som den föreslagna, oaktadt jag medgifver, att den kunde innebära en fördel så till vida, att, om fideikommissinnehafvare blefve satta i tillfälle att delvis försälja fastigheten, detta kunde på samma gång vara en fördel för själfva fideikommissen. Men under närvarande förhållanden, och då, såsom en talare nyss påpekat, Kungl. Maj:t redan nu för särskilda fall medgifver en sådan försäljning, tillåter jag mig yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Heüman: Då jag var med i lagutskottet vid denna frågas behandling, anbåller jag att få påpeka ett par ord uti utskottets kläm, hvilka under diskussionen här kommit att förbises, nämligen orden »eller delvis». Inom utskottet framfördes exempel på att vid många fideikommisssegendomar finnas en del på fideikommisset barnfödda och bofasta torpare, dagsverkare och dylika, hvilka gärna skulle vilja hafva en egen torfva just i sin hembygd, och att fideikommissarien skulle ingenting hellre önska än att få afyttra en bit jord till dessa för bildande af egna hem, men att han icke kan, såsom förhållandena nu äro, och att hellre har då någon af dessa emigrerat, än de öfvergifva tanken på ett eget hem just där de äro födda. På samma sätt, om man skulle vilja på fideikommissets område såsom den lämpligaste platsen uppföra ett skolhus, kan fideikommissarien icke upplåta mark därtill, huru gärna han än skulle vilja, då han icke ens delvis får sälja från fideikommisset. Skulle det då vara för mycket begärdt att här hemställa om en utredning i syfte att en fideikommissarie skulle kunna få sälja om icke hela så åtminstone en del af fideikommisset, för att därmed tjäna och underlätta för det svenska folket att kunna förvärfva en egen torfva.

En föregående talare begagnade uttrycket »låt dem åtminstone först taga Första Kammaren, sedan må de taga fideikommissen». Ja, mina herrar, det kan gå därhän, om Första Kammaren för elfte gången nu sätter sig emot hvad Andra Kammaren redan 10 gånger bifallit. Jag skulle för min del hellre se, att denna opinion så omlades, att Första Kammaren ginge den Andra mera till mötes då det gäller att såsom här befrämja småfolkets intressen, men däremot står med kraft emot, när man vill rubba Första Kammarens ställning, hvilket är att rubba en af hörnstenarna i vår författning. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.
(Forts.)*

Angående
utbyte af fidei-
kommissstiftel-
ser i fast
egendom mot
sådana stiftel-
ser i pen-
ningar.
(Forts.)

Herr Liedberg: Då denna fråga i föl förelåg till behandling i kammaren, intog jag den ståndpunkten, att man borde öfverlämna åt fideikommissinnehafvarne själfva att bestämma, om de vilja förändra fideikommissen till fideikommisskapital eller icke. Nu föreligger här en motion i den riktningen, och det är ju endast fråga om att hänskjuta till fideikommissinnehafvarna själfva att därom bestämma. Om de anse med sin fördel förenligt att afyttra en del af eller möjligen hela sitt fideikommiss, anser jag för min del detta förslag ej innebära mera eller annat än hvad billigheten kräfver; och jag är fullständigt öfvertygad om att mera än eu innehafvare af fideikommissfastighet skulle med tillfredsställelse se, att detta förslag vunnne bifall. Af dessa grunder ber jag att få yrka bifall till punkten 1) med det utaf herr af Ekenstam gjorda tillägg.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt vore framställda följande yrkanden:

1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr af Ekenstam, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att näst efter orden »fast egendom» tillades orden: »på landet»; och 3:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr talmannen hemställde, huruvida kammaren ville till kontraposition därvid antaga bifall till utskottets hemställan eller bifall till herr af Ekenstams förslag; och förklarade herr talmannen sig anse de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till sistnämnda förslag.

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver punkten 1 i lagutskottets utlåtande n:o 38 antager bifall till utskottets hemställan med den af herr af Ekenstam föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages till kontraproposition bifall till utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 70.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för hufvudvoteringen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår hvad lagutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 58.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af lagutskottets den 12 och 13 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 36, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 19 och 35 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, samt

n:o 37, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af bestämmelserna om jordlösen vid expropriation,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflämnade kungl. propositionen.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsättande och fullbordande af en kraftstationsanläggning vid Trollhättan m. m.;

n:o 80, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af vissa fastigheter för Trollhätte kanal- och vattenverk m. m.; samt

n:o 81, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från länsmansbostället ett mantal krono Stratomta n:o 2 Norrgården i Törnevalla socken och Åkerbo härad af Östergötlands län;

bevillningsutskottetsbetänkanden:

n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning af brännvin;

n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maldrycker jämte en i ämnet väckt motion; samt

n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om beskattning af socker jämte en i ämnet väckt motion; äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af väckta motioner om förekommande i erforderliga fall af bolags jordförvärf och förebyggande af de skadliga verkningarna däraf m. m.

Herr af *Ekenstam* afgaf en motion, n:o 67, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Motionen hänvisades till Riksdagens särskilda utskott n:o 1.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hasselrot* under fjorton dagar från morgondagen.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,01 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
